

Julkiset hankinnat – lakimiesten salatiedettäkö?

Julkiset hankinnat on kilpailutettava. Tämä sääntö soveltuu lähtökohtaisesti kaikkiin julkisiin hankintoihin, ellei poikkeuksista ole nimenomaisesti säädetty ja kilpailuttamisen sivuuttamiselle ole erityistä syytä. Espoon kaupunki on muiden kuntien tavoin joutunut viime aikoina markkinaoikeuteen ja useissa tapauksissa syynä on ollut se, ettei kilpailutusta ole osattu hoitaa oikein.

Hankintojen kilpailuttaminen ei ole lakimiesten salatiedettä, eikä menettelysäännöksiä ole luotu hankaloittamaan hankintojen tekemistä. Kilpailuttamisella pyritään toteuttamaan julkisen sektorin hankinnat mahdollisimman edullisesti.

Kilpailutus tähtää siihen, että julkiset hankinnat tehtäisiin mahdollisimman avoimesti ja edullisesti. Lisäksi kaikilla elinkeinonharjoittajilla tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet tarjota palvelujaan julkisen sektorin käyttöön.

Tarjouskilpailua voi verrata urheilukilpailuun: alkuerien ja välierien jälkeen muutamat tarjoajat pääsevät finaaliin, ja lopulta paras tarjoaja valitaan. Vaikka menettelysäännökset ovat

monimutkaisia, terve järki ja rehti kilpailu tulee säilyttää jokaisen tarjouskilpailun perustana.

Hankintapäätökset on perusteltava, eikä mitään seikkoja, jotka eivät ilmene hankintaan liittyvistä ilmoituksista, tarjouspyynnöistä tai muista asiakirjoista, saa käyttää hankinnan todellisina ratkaisuperusteina. Tarjoajien antamia tarjouksia on verrattava ainoastaan tarjouspyynnössä mainittujen kriteerien perusteella.

Tarjouspyyntö on tehtävä kirjallisesti. Sen on oltava yksiselitteinen ja sen tulee sisältää tarjouksen antamisen kannalta kaikki olennaiset seikat.

Tarjouspyynnön tekemiseen pitää panostaa ja tarvittaessa tulee käyttää asiantuntija-apua. Tarjousten vertaaminen keskenään ja valintapäätöksen teko perustuu aina asiasta laadittuun tarjouspyyntöön ja hankintailmoituksen: valintapäätöstä ei saa perustaa mihinkään muuhun seikkaan kuin mitä tarjouspyynnössä ja hankintailmoituksessa on esitetty. Tarjouspyynnön ehto-

PUHEENVUORO

jen on myös oltava samat kaikille tarjoajille, ja tarjouspyynnöt on lähetettävä kaikille samanaikaisesti.

Tarjouspyynnössä on selkeästi ilmoitettava, mitkä ovat hankintaviranomaisen käyttämät valintakriteerit. Pelkkä maininta siitä, että hankintayksikkö voi valita muun kuin halvimman tarjouksen, ei ole riittävä.

Myöskään ilmoitus ainoastaan kokonaistaloudellisen edullisuuden käyttämisestä valintaperusteena ei ole riittävä, koska tällöinkään tarjoajat eivät saa tietää, mitkä tekijät kokonaistaloudellisen edullisuuden ratkaisevat. Tarjouspyynnössä on ilmoitettava kaikki ne arviointiperusteet, joita sovelletaan tarjouksia arvioitaessa. Arviointiperusteet on esitettävä tärkeysjärjestyksessä, jos se on mahdollista.

Kokonaistaloudellisuutta voidaan

arvioida mm. toimitus- ja valmistuspäivän, käyttökustannusten, laadun, esteettisten ja toiminnallisten ominaisuuksien, ympäristöystävällisyyden, teknisten ansioiden, myynnin jälkeisen palvelun ja teknisen avustamisen, varaosien toimitukseen sitoutumisen, toimitusvarmuuden ja käytön aikana muuttumattoman hinnan perusteella.

Kiellettyjä arviointiperusteita ovat tarjottavan tuotteen kotimaisuus tai se, että tarjoajan yrityksen kotipaikka on kunnassa, joka järjestää tarjouskilpailun.

Tähän liittyy kielto suosia tiettyä tarjoajaa sillä perusteella, että sillä olisi kunnassa työllistävä vaikutus, se lisäisi kunnan verotuloja tai tuottaisi muuta välillistä hyötyä.

Palvelujen hankinnassa laatutekijöiden painottaminen tarjouskilpailussa on usein järkevää. Tällöin huomioon otettavat laatutekijät on yksiselitteisesti ilmoitettava tarjouspyynnössä. Erityisesti päiväkotien ja vastaavien palveluiden osalta tulee tarkkaan miettiä millaisia laatukriteereitä käytetään. Arviointikriteereille on myös hyvä ilmoittaa painoarvot.

Tarjouskilpailun perusteella tehty päätös hankinnasta on osattava perustella asianmukaisesti. Tämä on välttämätöntä hankintamenettelyyn osallistuvien oikeusturvan toteutumiseksi. Jos annetut tarjoukset on pisteytetty vertailuvaiheessa, tulee päätöksessä ilmoittaa jokaisen tarjoajan saama pistemäärä. Pelkän lopputuloksen ilmoittaminen ei riitä.

Hankintalainsäädäntöä ollaan uudistamassa näillä näkymin ensi vuoden alusta. Uuteen hankintalakiin on ehdotettu säädettäväksi 20 000 euron kynnysarvo, jonka alittavia tavara- ja palveluhankintoja ei tarvitsisi kilpailuttaa. Urakoiden osalta vastaava kynnysarvo olisi 100 000 euroa. Kunnissa tämä helpottaa pienten hankintojen tekemistä.

Olennaista kilpailutuksessa on toimia oikein. Kun menettely hoidetaan asianmukaisesti, turhilta valituksilta ja korvauksilta vältytään.

RITVA-LIISA LUOMARANTA

Kirjoittaja on asianajaja ja Espoon kaupunginhallituksen jäsen (kok).